

TEORIJSKA RAZMATRANJA O NARODNOJ NOŠNJI

BRANKA VOJNOVIĆ-TRAŽIVUK
Etnografski muzej Split
Iza lože 1
HR-21000 Split

UDK 39.001
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno: 8. 10. 2001.

U članku se predstavljaju neki etnološki radovi o narodnim nošnjama, kroz koje se ukazuje na različite pristupe ovoj temi. Namjera je istaknuti potrebu njihovog međusobnog nadopunjavanja u daljnjim istraživanjima. Iznosi se mišljenje da je postojeću dvojbu između sinkronijskog i dijakronijskog pristupa potrebno prevladati, te usmjeriti kritiku prema popularnim prikazima hrvatskih narodnih nošnji, koji ne sadrže minimum etnološkog promišljanja.

UVOD

Pri likom istraživanja splitske nošnje, na morfološkoj i funkcionalnoj razini, uočila sam potrebu prikaza različitih teorijskih pristupa narodnim nošnjama.¹ Njihovo poznavanje pokazalo se nužnim barem kao uvod u svaku analizu narodne nošnje, kojoj je deskripcija oblika polazište, a ne zaključak.

Kako je predmet mog interesa bila splitska nošnja, u kojoj su krajem 19. st. prisutni izraziti utjecaji građanske odjeće, navela sam one radove koji su bitni za promatranu temu. Neki od njih ukazali su na mogućnosti interpretacije nošnje kroz društvena i povijesna zbivanja.

Obzirom na to ovaj rad nije sveobuhvatan, već je uvod u temu o kojoj bi etnolozi trebali više raspravljati. On je također rezultat jednoga razmišljanja, kojim se nastoje promovirati etnološki pristupi narodnim nošnjama.

NEKI ETNOLOŠKI RADOVI O NARODNIM NOŠNJAMA

Utemeljitelj hrvatske etnološke znanosti, Milovan Gavazzi, promatrao je narodnu nošnju kao dio tzv. narodne umjetnosti. On se zalagao za njeno vrednovanje ne samo prema estetskim kriterijima, već i obzirom na materijal, tehniku izrade, funkciju predmeta, a pogotovo podrijetlo i povijesni razvoj ukrasa. Time je usmjerio promatranje narodne nošnje prema etnološkim istraživanjima.²

Ovakvo shvaćanje autor je iznio u knjizi *Hrvatska narodna umjetnost*, izdanoj 1944. godine. U skladu s kulturnopovijesnim pristupom, kojeg ne ističe posebno, ali koji je prisutan i u drugim njegovim radovima, Gavazzi promatra

¹ Magistarski rad *Nošnja splitskih varošana u procesu nacionalne identifikacije*, 2001.

² U razdoblju između dva Sv. rata interes za narodnu umjetnost, pogotovo onaj popularni, bio je vezan uz njenu estetsku dimenziju. Ona je bila osnovom za sabiranje predmeta tradicijskog tekstilnog rukotvorstva, iz kojih su nastale etnografske zbirke, te za pokušaje manufakturne proizvodnje.

nošnju prema kulturnim područjima, kao dio narodne umjetnosti. Time stvara osnovu za daljna etnološka istraživanja našeg folklornog likovnog izraza.³

Njegovo promatranje narodne nošnje više je usmjereno prema pojedinačnom predmetu, odnosno njegovom ukrasu, nego nošnji u cjelini. Ograničeno je na rukotvorstvo ruralnih područja, koje nema plodonosnih dodira s građanskom kulturom. Stoga je skloniji analizi međusobnih utjecaja kulturnih (ruralnih) područja, nego li različitim likovnim izrazima lokalne sredine, koji su nastajali u procesima socijalnih i kulturnih interakcija (Vojnović 1995:126-129).

Nešto drugačije stajalište Gavazzi iznosi u članku iz 1935. godine, pod naslovom *Iz biologije narodne nošnje*. Ovdje govori o ekonomskim i socijalnim čimbenicima koji utječu na razvoj nošnje, zatim o prirodnim prilikama, vjerskoj i vojničkoj teritorijalnoj pripadnosti, te o modi. Ovaj posljednji zapravo je utjecaj retardiranih oblika građanske odjeće, za čije je prihvaćanje potrebna određena predispozicija (Gavazzi 1935). Ovakva razmišljanja o nošnji razlikuju se od onih kasnijih, koja su dominirala u hrvatskoj etnologiji kulturnopovijesnog smjera, pa tako i u radovima samoga Gavazzija.

Autorica prvog sveobuhvatnog prikaza hrvatskih narodnih nošnji, Jelka Radauš-Ribarić, nadovezuje se na Gavazzijeve kulturne areale, kao i na zapažanju o potrebi sagledavanja uloge predmeta u sredini u kojoj je nastao. U knjizi *Narodne nošnje Hrvatske*, izdanoj 1975. godine, razlikuje ih prema krojevima, oblicima i materijalima kao *panonski, dinarski i jadranski tip*. Također govori o značenju pojedinih dijelova nošnje u seoskoj zajednici, s naglaskom na što starijim oblicima i funkcijama. Prema njezinom mišljenju narodna nošnja sadrži pored praktične namjene i likovnih značajki, dublji irealno-magijski smisao, te određeno društveno značenje (Radauš-Ribarić 1975).

Ova je knjiga bila prvi, do nedavno jedini,⁴ sustavni pregled hrvatskih narodnih nošnji, te je i danas nezaoblazna literatura. U njoj su po prvi puta na jednom mjestu objavljene fotografije cjelovitih hrvatskih nošnji, uglavnom muzejskih kompleta, na živim figurama.

Ukazujući zapravo na različite funkcije nošnje, autorica je otvorila mogućnosti jednoga kompleksnijega istraživanja, koje se trebalo dalje razrađivati za pojedine lokalitete. Umjesto toga, objavljene fotografije shvaćene su kao mjerilo autentičnosti, a prihvaćena shema tipova nošnji prema kulturnim područjima potisnula je sve one slučajeve koji nisu tipski čitljivi. Isticanje duboke starosti, odnosno dugog trajanja pojedinih elemenata nošnje, pridonijelo je naglašavanju njenog ahistoričnog karaktera. Tako su utvrđena znanja o dovršenim nošnjama pridonijela svođenju njenih kompleksnih osobina na vrijednost arhaičnosti.

Usljedili su monografski prikazi, u kojima su se opisivali ženski i muški kompleti, koji su najčešće služili kao priručnik folklornim društvima za rekonstrukciju nošnje.⁵ Tome su uglavnom odgovarale i muzejske prezentacije narodnih nošnji.⁶

³ Više o tome u: *Gavazzijevo određenje hrvatske narodne umjetnosti i mogućnosti daljnijega istraživanja*, Vojnović 1995.

⁴ Tek su nedavno objavljeni drugi sveobuhvatni prikazi; Muraj 1998; Ivanković 2001.

⁵ U Biblioteci *Narodne nošnje Hrvatske*, u izdanju Kulturno-prosvjetnog sabora Hrvatske, od 80-tih godina na dalje objavljuje se nekoliko monografija o narodnim nošnjama. U predgovoru jedne od njih (*Narodna nošnja Splitska*) napominje se da je

Za razliku od toga, Dunja Rihtman-Auguštin kritički propituje sam pojam, kao i postojeći *romantičarski* pristup narodnim nošnjama (Rihtman-Auguštin 1976). Ukazujući na mnogoznačnost pojma *narod* i njegovu neprikladnost kao odrednice predmeta, autorica ostaje pri dvojbi o nedostacima, ali i neminovnosti pojma *narodna nošnja*. U vezi s tim govori o *foklorizmu*, tj. o drugoj egzistenciji folklornih tvorevina, u slučajevima kada one nisu u nekoj od funkcija iz sredine u kojoj su nastale, već izvan te društveno-kulturne situacije dobivaju neku drugu ulogu.⁷

Potaknuta djelom Petera Bogatyreva o funkcijama narodne nošnje moravskih Slovaka i člankom Hermana Bausingera o funkcijama mode, autorica uočava da se radi o pojavama koje nisu nezavisne, već se njihovo preplitanje događa na različitim razinama. Nošnja i moda imaju neke iste funkcije: praktičnu, obilježavanje socijalnog položaja, te donekle i estetsku, obrednu i blagdansku. No, nošnja je odijevanje u relativno stabilnoj društvenoj situaciji, pa obuhvaća segmente društva (etničke grupe, sela, regije), koji su jače izloženi vlastitim unutrašnjim pritiscima nego onima globalnog društvenog i komunikacijskog sustava. Za razliku od toga, moda obuhvaća pojave vezane uz odijevanje koje imaju izvorište u općoj razini društva, u ekonomskim procesima (industrija, potrošnja), te kao norma nailazi na različite prijeme u mikroorganizmima društva i doživljava povratne utjecaje (Rihtman-Auguštin 1976).

Govoreći o spomenutom radu Bogatyreva, autorica postavlja pitanje o opravdanosti stupnjevanja funkcije odjeće, ali ističe vrijednosti ovoga istraživanja:

Bitno je jedino to da je Bogatirjov u okviru etnologije, odnosno etnografije, upozorio na sustave znakova kojima govori "narodna nošnja": na profesionalnu odjeću, na razlike bogatstva i socijalnog statusa, na magijsku funkciju odjeće, na regionalne i nacionalne karakteristike, na osobitosti koje upozoravaju na religijsku pripadnost, na bračno stanje i povezano s tim na neke društvene vrednote (oglavlje neudate majke), zatim na erotske funkcije odjeće, na funkciju dječje odjeće, te napokon na međuzavisnost forme i funkcije odjeće (Rihtman-Auguštin 1976,115).

Ovaj je pristup narodnoj nošnji 70-ih godina potaknuo određeni interes i u hrvatskoj etnologiji.⁸

Milivoj Vodopija povezuje funkcionalistička istraživanja Bogatyreva sa strukturalnom antropologijom C. Levi-Straussa, te govori o nošnji kao sustavu funkcija i poruka. Kategorizaciju i hijerarhiju funkcija ne prihvaća kao definitivnu,

edicija nastala iz potreba folklornih grupa za pravilnom primjenom narodne nošnje na sceni, s ciljem fiksiranja originalnog izgleda odjeće.

⁶ Npr. u Etnografskom muzeju Split izložbe narodnih nošnji prvenstveno su prezentirale najljepše komplete ili pak estetsku dimenziju ukrasa, nego što su bile iskaz i prikaz znanja. To je razumljivo obzirom na njihov popularni, a ne studijski karakter, odnosno na publiku.

⁷ Više o tome u njenom radu iz 1991.g.: *Istinski ili lažni identitet - ponovo o odnosu folkloru i foklorizmu*.

⁸ Nakon slovačkog izdanja iz 1937., ruski prijevod izlazi tek 1971., a engleski 1972. godine. U godini autorove smrti (1971.) izlaze zapravo dvije knjige Bogatyreva; *Voprosy teorii narodnogo iskusstva*, rusko izdanje u kojem je sadržan i dio o funkcijama narodne nošnje u moravskoj Slovačkoj, te knjiga izdana u Pragu: *Souvislosti tvorby. Cesty k strukture lidove kultury a divadla*. Gavazzi piše prikaz ove dvije knjige (*Narodna umjetnost 10*, 1973), u kojem autorov pristup spominje kao povodjenje za funkcijsko-strukturalističkim smjerom.

već kao ilustraciju strukturalno-funkcionalističkog metodološkog postupka. Uočava da je za Bogatyreva nošnja mikrokozam u kojem se zrcale estetske, moralne i nacionalne vrednote onih koji je nose, te ih je potrebno ispitati, a potom promatrati njihov izraz u funkcijama nošnje. Stoga se zalaže se za promatranje nošnje, kao i drugih pojava materijalne kulture, na razini funkcije, strukture (forme), te na razini supstancije (materijala) (Vodopija 1976).

Marija Makarovič govori o promjenama slovenske nošnje u drugoj polovici 19. i prvoj polovici 20. st., koje su se odvijale u skladu s promjenama funkcija. Autorica je ukazala na veze nošnje i njene društvene funkcije, razlikujući nošnju slovenskog seljaka iz vremena (relativne) izoliranosti seoske i građanske kulture, te njene varijante koje nastaju interakcijom sela i grada, potaknute različitim društveno-političkim situacijama (Makarovič 1972).

U hrvatskoj je etnologiji funkcije narodne nošnje određenog područja istraživala Aida Brenko, u magistarskom radu pod naslovom *Funkcije narodne nošnje Hrvatske posavine* (1996.g.).⁹ Ista autorica objavila je u katalogu izložbe *Zagrebačke uspomene-Etnografske slike grada* (1994.) tekst *O modi i narodnoj nošnji*, koji se odnosi na zagrebačko područje.

Prihvaćajući razlikovanje nošnje i mode prema socijalnim grupama i njihovom odnosu spram globalne razine društva, zalaže se za istraživanje s kulturnopovijesnog stajališta koje se bavi podrijetlom, razvojem i utjecajima, ali i za funkcionalno-strukturalni pristup koji odjeću tretira kao predmet komunikacije. Stoga transformacije tradicijske nošnje, koja prihvaća nove materijale i forme, dovodi u vezu s mijenama njenih funkcija. Uočava da građani u doba Narodnog preporoda pokušavaju prihvatiti neke elemente narodne nošnje. Krajem 19. st. dolazi do intenzivne popularizacije i primjene folklornih tekstilnih motiva, dok na prijelazu 19. u 20. stoljeće jačaju gradski utjecaji na odijevanje seoskoga stanovništva (Brenko 1994).

U radovima Vjere Bonifačić prisutan je interdisciplinarni pristup hrvatskoj narodnoj nošnji kao tekstilnom proizvodu. Ona povezuje proizvodnju i potrošnju tekstila s njegovim materijalnim i estetskim karakteristikama, ali i s politikom, ekonomijom, religijom i ideologijom. Ovakav pristup narodnoj nošnji proizlazio je iz prihvaćanja teorije o folklorizmu, te primjene polisistemske teorije, koja shvaća kulturu kao dinamičan, funkcionalan i otvoren (poli)sustav (Bonifačić 1997).

Govoreći o ulozi Etnografskog muzeja u Zagrebu, kao instituciji koja čuva i prezentira narodne nošnje, autorica uočava proces kanonizacije "autohtonog" folklornog tekstila. Promatra ga u povijesnom kontekstu, kao poseban oblik internacionalnih trendova na prijelazu 19. u 20. stoljeće, a kroz zanimanje za nacionalno tekstilno rukotvorstvo u kućnoj industriji, te kroz kasniji razvitak etnologije i političkih pokreta (Bonifačić, 1996).

KOMPLEKSNOŠT NARODNE NOŠNJE

Navedeni radovi o narodnim nošnjama, koji su dani u kronološkom slijedu, ukazuju na sličnosti s razvojem hrvatske etnološke znanosti otprilike od sredine do kraja 20. stoljeća. U osnovnim crtama to je kulturnopovijesni pristup koji je potpuno dominirao do 70-ih godina, kada se javljaju funkcionalistički i strukturalni

⁹ Prema literaturi u radu Vjere Bonifačić *O polisistenskoj teoriji ...* (1997, Narodna umjetnost 34/2).

pristupi. U novije vrijeme prisutne su semiotičke interpretacije¹⁰ i interdisciplinarni pristupi.¹¹

Time se može pratiti pomicanje naglaska od bilježenja nošnje kao etnografske građe i njene rekonstrukcije u cjeline (prema lokalitetima), preko proučavanja funkcija nošnji u ruralnim sredinama, te njihovih transformacija pod urbanim utjecajima. Dakle, od promatranja morfološke razine nošnje unutar tradicijske kulture prema istraživanju odnosa uže, a potom i šire zajednice prema njoj, odnosno prema istraživanju društveno-povijesnog konteksta.

Svaki od spomenutih pristupa nudi više ili manje mogućnosti za daljnje istraživanje i nadopunjavanje pojedinog slučaja, kao i za promatranje fenomena hrvatskih narodnih nošnji. Ono što je zajedničko svim navedenim radovima je promatranje narodne nošnje kao kompleksne i višedimenzionalne pojave.

Dok je Gavazzi naglašavao slojevitost različitih utjecaja, Radauš-Ribarić je ukazala na raznovrsnost nošnji i množinu njenih komponenti. Kod ostalih autora naglasak je bio na njenim funkcijama i specifičnim promjenjivim strukturama, te na njihovim vezama sa sveukupnim mijenama kulture.

Ne ulazeći ovdje u njihovu detaljniju analizu, naglašavam da je za istraživanje narodne nošnje prihvatljiv svaki pristup koji polazi od njene kompleksnosti. Stoga se pridružujem nastojanjima usmjerenim prema međusobnom priznavanju rezultata dijakronijskog i sinkronijskog pristupa, koji ne bi trebali biti suparnički, već komplementarni.¹²

Umjesto kritike navedenih radova, koji su u osnovi obogaćivali promatranu temu, ukazujem na nedostatke nestručne primjene postojeće etnografske građe.¹³

Nažalost, površni prikazi narodne nošnje određenog lokaliteta danas su vrlo brojni. Interes za narodne nošnje, koji je rastao od kraja 20. stoljeća, nije se u dovoljnoj mjeri iskoristio za raspravu o njenim kompleksnim značenjima. Učestali

¹⁰ Npr. Braica 1998. g.

¹¹ Kronološki slijed bi mogao navesti na krivi zaključak o tome da jedan pristup smjenjuje drugi. Međutim, oni su paralelno prisutni u hrvatskoj etnologiji, pri čemu se neminovno, manje ili više, prožimaju.

¹² *Velik i neosporan Gavazzijev autoritet doveo je do toga da je "službena" etnologija dočekala nove teorijske zamisli (od kojih je neke postavio još Radić) ne samo s razumljivim oprezom, nego i otporom. To je dovelo do podvojenosti unutar već i tako malobrojnog etnološkog korpusa u Hrvatskoj i štetilo je daljnjem razvoju etnologije.... U posljednje doba mogu se uočiti nastojanja da se približe i plodonosno prožmu dijakronijsko (preusko nazvano "kulturnopovijesnim") i sinkronijsko ("kulturnoantropološko") usmjerenje* (Belaj 1988: 355,356).

¹³ Jedan od primera takvog nestručnog pristupa je prikaz narodne nošnje Kijeva kod Vrlike, iz monografije koju potpisuje Ante Kovačević. Ona je u cijelosti navedena prema već objavljenom tekstu Jelene Gamulin, u kojem se opisuje kao narodna nošnja vrličkog područja što obuhvaća: *uz varošicu Vrliku još i sela manje ili više udaljena od nje: Cetinu, Vinalić, Ježević, Garjak, Koljane, Laktac, Otišić, Podosoje, Kukar, Maovice, Kosore, Civljane i Kijevo* (Gamulin 1988: 7). Tako je *narodna nošnja Vrlike* (Gamulin 1988) postala *kijevska narodna nošnja* (Kovačević 2000), uz to povijesno potpuno neodređena: *...naša nošnja predstavlja sliku, isječak života jednog prošlog vremena, trganje od zaborava i hvatanje predodžbi o nečem što je sve do nedavno bilo u Kijevu, a sada se već pomalo gubi u magli nestajanja i ostajanja u sve daljoj, svakim danom dubljoj prošlosti* (Kovačević 2000:152). I tako dalje.

popularni prikazi nošnje, koje najčešće pišu neetnolozi, ističu nekakvu kvaziestetiku i nejasnu arhaičnost. Takvo vrednovanje po kojem je naša narodna nošnja najljepša i najstarija, zapravo je pokazatelj određenih kulturnih procesa, koji su također bitni, ali ono ne može biti jedino motrište suvremene inetrpretacije.

Opisivanje dijelova nošnje kao tradicijskog rukotvorstva, kao i zapažanje o utjecaju nekog stilskog razdoblja tzv. visoke umjetnosti, tek je polazište za analizu svih onih procesa kojima se nošnja oblikovala, mijenjala i sačuvala do danas. Obzirom na njenu složenost i dalje su potrebna istraživanja na više razina, od monografskih prikaza do sinteza i teorijskih rasprava, koji će prema tome više ili manje isticati pojedini aspekt. No, svakom je etnološkom pristupu danas blisko shvaćanje o njenom povijesnom i socijalnom kontekstu.

O narodnoj nošnji zaista je moguće govoriti na gotovo bezbroj načina.¹² Spomenuta teorijska razmatranja upravo ukazuju na višedimenzionalnost i kompleksnost fenomena kojeg podrazumijevamo pod pojmom narodne nošnje. Stoga su umjesto nestručnog i jednodimenzionalnog prezentiranja, poželjni novi etnološki radovi koji će uvažavati prethodne, njihovom razradom i konstruktivnom kritikom.

Literatura

- Belaj, Vitomir. 1998. "Povijest etnološke misli u Hrvata". U: *Etnografija. Svagdan i blagdan hrvatskog puka*. Zagreb: Matica hrvatska, 337-358.
- Bonifačić, Vjera. 1994. "Lace production on the island of Pag, Croatia, from 1900 to the present". *Etnološka tribina* 17:139-151.
- Bonifačić, Vjera. 1996. "Etnological Research in Croatia: 1919 to 1940". *Narodna umjetnost* 33/2: 239-263.
- Bonifačić, Vjera. 1997. "O polisistemske teoriji, folklorizmu i suvremenim pristupima istraživanju tekstila". *Narodna umjetnost* 34/2: 137-151.
- Braica, Silvio. 1998. "Retorikom Starih u Carstvu Znakova". *Etnologica Dalmatica* 7
- Brenko, Aida. 1994. "O modi i narodnoj nošnji". U: *Zagrebačke uspomene-etnografske slike grada*. Katalog izložbe. Zagreb: Etnografski muzej Zagreb, 21-34.
- Gamulin, Jelena. 1988. *Narodna nošnja Vrlike. Priručnik za rekonstrukciju nošnje*. Zagreb: Kulturno prosvjetni sabor Hrvatske.
- Gavazzi, Milovan. 1935. "Iz biologije narodne nošnje". U: *Hrvatsko kolo XVI*. Zagreb: Matica hrvatska, 126-141.
- Gavazzi, Milovan. 1944. *Hrvatska narodna umjetnost*. Zagreb: Hrvatski izdavački bibliografski zavod.
- Gavazzi, Milovan. 1973. "Prikazi knjiga: P.G.Bogatyrev, Voprosy teorii narodnogo iskusstva, Moskva 1971; Petr Bogatyrev, Souvislosti tvorby. Cesty k strukture lidove kultury a divadla, Praha 1971". *Narodna umjetnost* 10: 394-396.
- Gušić, Marijana. 1955. *Tumač izložene građe*. Zagreb: Etnografski muzej Zagreb.
- Ivanković, Ivica. 2001. *Hrvatske narodne nošnje*. Zagreb: Multigraf.

¹² Promatramo li npr. narodnu nošnju kao folklornu pojavu možemo primjetiti da je s jedne strane podložna mijenama, dok je s druge potaknuta težnjom za kanonizacijom. Čini se da iz tih oprečnih karakteristika proizlaze neke mogućnosti daljnjih istraživanja.

- Kovačević, Ante. 2000. "Kijevska narodna nošnja". U: *Kijevo i okolica. Kulturnopovijesna, etnografska i prirodna baština hrvatskog Podinarja*. Kijevo: Općinsko poglavarstvo, 152-157.
- Makarović, Marija, 1970-71. "Narodna noša". *Slovenski etnograf* XXIII-XXIV: 53-70.
- Muraj, Aleksandra. 1998. "Odijevanje". U: *Etnografija. Svagdan i blagdan hrvatskog puka*. Zagreb: Matica hrvatska, 109-150.
- Radauš-Ribarić, Jelka, 1975. *Narodne nošnje Hrvatske*. Zagreb: Spektar.
- Rihtman-Auguštin, Dunja. 1976. "Razmišljanja o narodnoj nošnji i modi". *Narodna umjetnost* 13: 113-122.
- Rihtman-Auguštin, Dunja. 1988. "Narodna nošnja i moda". U: *Etnologija naše svakodnevice*. Zagreb: Školska knjiga, 107-115.
- Rihtman-Auguštin, Dunja. 1991. "Istinski ili lažni identitet- ponovo o odnosu folkloru i folklorizma". U: *Simboli identiteta (studije, eseji, građa)*. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 78-89.
- Vidović-Begonja, Ilda. 1988. *Narodna nošnja Splita. Priručnik za rekonstrukciju nošnje*. Zagreb: Kulturno prosvjetni sabor Hrvatske.
- Vodopija, Milivoj. 1976. "Nošnja kao sustav funkcija i poruka". *Narodna umjetnost* 13:155-160.
- Vojnović, Branka. 1995. "Gavazzijevo određenje hrvatske narodne umjetnosti i mogućnosti daljnjega istraživanja". *Etnološka tribina* 18: 125-139.
- Vojnović-Traživuk, Branka. 1998. "O narodnoj nošnji Splita". U: *Split'ska grandeca*. Katalog izložbe. Split: Etnografski muzej Split, 31-35.

THEORETICAL STUDIES OF TRADITIONAL COSTUMES

(Summary)

The paper deals with certain ethnological works on traditional costumes, through which various approaches to this subject have been pointed out. The intention of the author is to initiate their use as complementary ones in future research works. According to the author, the existing dilemma between synchronic and diachronic approaches should be overcome, and the criticism should be directed toward popular representations of Croatian folk costumes, which do not imply a minimum of ethnological thought.

